

PRIIMTI TEKSTAI

Negalutinė redakcija

P9_TA-PROV(2020)0183

Intelektu sutrikimų turinčių asmenų ir jų šeimų teisės COVID-19 krizės metu

2020 m. liepos 8 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl intelektu sutrikimų turinčių asmenų ir jų šeimų teisių COVID-19 krizės metu (2020/2680(RSP))

Europos Parlamentas,

- atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnį ir į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 2, 9, 10, 19, 165, 166, 168 straipsnius ir 216 straipsnio 2 dalį,
 - atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, ypač į jos 1, 3, 14, 20, 21, 26 ir 35 straipsnius,
 - atsižvelgdamas į Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją (JT NTK), ypač į jos 4 straipsnio 3 dalį, 11, 24, 25 ir 28 straipsnius, pagal 2009 m. lapkričio 26 d. Tarybos sprendimą 2010/48/EB dėl Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos sudarymo Europos bendrijos vardu¹,
 - atsižvelgdamas į Europos socialinių teisių ramstį, ypač į jo 17 principą dėl neįgaliųjų įtraukties, 3 principą dėl lygių galimybių ir 10 principą dėl sveikos, saugios ir gerai pritaikytos darbo aplinkos ir duomenų apsaugos,
 - atsižvelgdamas į JT Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. ir jos darnaus vystymosi tikslus (DVT), kuriuos ES yra įsipareigojusi įgyvendinti,
 - atsižvelgdamas į savo 2020 m. balandžio 17 d. rezoliuciją dėl suderintų ES veiksmų kovojant su COVID-19 pandemija ir jos padariniais²,
 - atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 227 straipsnio 2 dalį,
- A. kadangi Peticijų komitetas gavo peticiją Nr. 0470/2020, kurioje išreikštas susirūpinimas dėl intelektu sutrikimų turinčių asmenų ir jų šeimų teisių COVID-19 krizės metu ir ES paraginta užtikrinti, kad priemonės, kurių imamasi dėl COVID-19 krizės ir jos padarinių, būtų suderinamos su JT NTK ir su Pagrindinių teisių chartija;

¹ OL L 23, 2010 1 27, p. 35.

² Priimti tekstai, P9_TA(2020)0054.

- B. kadangi JT NTK, kuri yra pirmoji ES ir jos 28 valstybių narių ratifikuota tarptautinė sutartis dėl žmogaus teisių, 11 straipsnyje nustatyta, kad valstybės, kurios yra šios konvencijos šalys, turi imtis visų būtinų priemonių, kad užtikrintų neįgaliųjų apsaugą ir saugumą esant pavojingoms situacijoms ir humanitarinėms krizėms;
- C. kadangi, vyriausybėms imantis priemonių išskirtinėmis aplinkybėmis, tokiomis kaip didelės sveikatos krizės, humanitarinės krizės ir gaivalinės nelaimės, visuomet turėtų būti gerbiamos kiekvieno asmens pagrindinės teisės ir negalima diskriminuoti kai kurių grupių, tokių kaip neįgalieji;
- D. kadangi intelekto sutrikimų turintys asmenys dažniau susergera COVID-19, nes negali lengvai gauti informacijos apie profilaktiką ir laikytis higienos, yra priklausomi nuo fizinio sąlyčio su jiems padedančiais asmenimis, labai dažnai gyvena globos įstaigose ir naudojami bendruomeninėmis paslaugomis, taip pat patiria kitų sveikatos sutrikimų, susijusių su tam tikrų rūšių negalia;-
- E. kadangi griežtos izoliavimo priemonės daro ypač didelį poveikį asmenims, turintiems intelekto sutrikimų;
- F. kadangi COVID-19 krizė ir taikomos susijusios izoliavimo priemonės atskleidė, jog intelekto sutrikimų turinčių asmenų socialinė segregacija ir diskriminavimas nėra panaikinti ir toliau egzistuoja;
- G. kadangi trūksta išskaidytų duomenų, iš kurių būtų galima nustatyti pandemijos poveikį intelekto sutrikimų turintiems asmenims;
- H. kadangi pranešama, jog kai kuriose valstybėse narėse intelekto sutrikimų turintys asmenys negauna reikiamo gydymo, uždaromi globos įstaigose ir patiria socialinę izoliaciją, nes negali būti lankomi šeimos narių ar grįžti pas savo artimuosius, ir yra nustatytos diskriminacinės medicininio rūšiavimo gairės;
- I. kadangi yra laikinai sustabdyta intelekto sutrikimų turintiems asmenims skirtų sistemų, kaip antai dienos priežiūros centrų ar mokyklų, veikla ir ekstremaliais atvejais šeimoms tenka pačioms rūpintis savo artimaisiais, turinčiais intelekto sutrikimų;
- J. kadangi COVID-19 krizė parodė, kad įtraukaus švietimo koncepcija dar nėra įgyvendinta realybėje; kadangi besimokantys asmenys, turintys intelekto sutrikimų, daugelyje valstybių narių negali toliau mokytis izoliavimo laikotarpiu; kadangi šeimoms nepakanka besimokančių jų narių, turinčių intelekto sutrikimų, švietimui skirtos paramos ir ypač galimybių naudotis skaitmeninėmis ir inovacinėmis technologijomis ir nuotolinio mokymosi programomis;
- K. kadangi technologijos gali atlikti itin svarbią funkciją teikiant kokybišką paramą neįgaliesiems, jų tėvams, mokytojams ir globėjams;
- L. kadangi pranešama, jog neįgaliesiems, ypač gyvenantiems globos įstaigose, ir jų globėjams ir globos įstaigų darbuotojams labai trūksta apsaugos priemonių;
- M. kadangi JT NTK 4 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad valstybės, kurios yra šios konvencijos šalys, glaudžiai bendradarbiautų su neįgaliaisiais, įskaitant neįgalius vaikus, ir per jiems atstovaujančias organizacijas aktyviai juos įtrauktų į visus su jais susijusius sprendimų priėmimo procesus;

- N. kadangi ES ir jos valstybės narės turėtų konsultuotis su neįgaliųjų organizacijomis ir aktyviai jas įtraukti reaguodamos į COVID-19 pandemiją, kad nebūtų imamasi priemonių, pažeidžiančių pagrindines neįgaliųjų teises;
- O. kadangi Europos ombudsmenas ėmėsi Europos Komisijai skirtos iniciatyvos, kuria siekiama rinkti informaciją apie tai, kaip COVID-19 krizė paveikė neįgalius jos darbuotojus, ir apie priemones, kurių imtasi siekiant sudaryti tinkamas sąlygas jų poreikiams tenkinti, taip pat siekiama nustatyti, ar kurios nors iš atrastų ir numatomų taikyti priemonių galėtų būti panaudotos lengvesniems ES administravimo institucijų ryšiams su neįgaliais visuomenės nariais skatinti;
1. yra labai susirūpinęs dėl neproporcingai didelio COVID-19 krizės poveikio intelekto sutrikimų ir kitų psichikos sveikatos problemų turintiems asmenims bei jų šeimoms, dėl kurio tenka didesnė našta tais asmenimis besirūpinantiems šeimoms nariams, kurių daugelis yra moterys; pabrėžia, kad neįgaliųjų izoliacija neturėtų dar labiau padidėti po dabartinio izoliavimo laikotarpio ir kad jų poreikiai šiame etape turėtų būti laikomi prioritetu;
 2. primena, kad dėl izoliavimo didelių problemų kyla ne tik tiems asmenims, kurie turi intelekto sutrikimų, bet ir visiems psichikos ligomis sergantiems asmenims, nes patiriama izoliacija gali dar labiau paaštrinti jų problemas;
 3. mano, kad griežtų izoliavimo priemonių neigiamas poveikis neįgaliesiems yra ypač didelis ir kad institucijoms reikia turėti daugiau lankstumo;
 4. griežtai smerkia bet kokią intelekto sutrikimų turinčių asmenų diskriminavimą medicinoje; primena, kad atitinkamos priemonės, kurių imasi valstybės narės, turi atitikti JT NTK nuostatas ir užtikrinti lygias galimybes be diskriminavimo naudotis sveikatos priežiūros ir socialinėmis paslaugomis; pabrėžia, kad intelekto sutrikimų turintys arba psichikos ligomis sergantys asmenys nusipelno tokio paties gydymo, įskaitant intensyviają terapiją, kaip ir bet kuris kitas COVID-19 susirgęs asmuo;
 5. primena, kad medicinos gairės turi būti nediskriminacinės ir turi atitikti tarptautinę teisę bei esamas etikos gaires dėl pacientų medicininės priežiūros esant ekstremaliosioms situacijoms, sveikatos krizėms ir gaivalinėms nelaimėms;
 6. primena, kad intelekto sutrikimų turintiems asmenims izoliavimo laikotarpiu turi būti teikiamos paramos paslaugos, asmeninė pagalba, fizinio prieinamumo ir bendravimo galimybės, tuo tikslu diegiant inovacinius sveikatos priežiūros paslaugų teikimo metodus;
 7. ragina kiekvienoje valstybėje narėje rinkti duomenis apie tai, kaip su intelekto sutrikimų turinčiais asmenimis elgiama ligoninėse, įstaigose ir teikiant bendruomenines paslaugas, ir apie neįgaliųjų mirtingumą, kad būtų galima įvertinti, ar neįgaliesiems teikiama pakankama apsauga, sveikatos priežiūra ir parama COVID-19 krizės metu;
 8. pabrėžia, kad izoliavimo priemonės daro labai didelį poveikį intelekto sutrikimų turinčių asmenų ir jų artimųjų psichikos sveikatos būklei ir kad susijusias priemones reikėtų derinti prie intelekto sutrikimų turinčių asmenų poreikių, užtikrinant jų gerovę ir galimybę gyventi savarankiškai;
 9. pabrėžia, kad kiekvienas asmuo turi teisę gyventi savarankiškai ir teisę būti nedelsiant,

tiksliai ir jam prieinama forma informuojamas apie pandemiją ir apie priemones, kurios turi poveikį jam ir jo šeimai; reikalauja, kad visi su visuomenės sveikata susiję pranešimai būtų prieinami neįgaliesiems, būtų aiškiai ir paprastai suformuluoti ir pateikiami įvairiais įprastiniais ir skaitmeniniais formatais, taip pat nacionalinėmis gestų kalbomis;

10. pripažįsta, kad COVID-19 krizės metu susiklosčiusi padėtis tapo perspėjimu, jog būtina skirti daugiau dėmesio šiai visuomenės grupei; pripažįsta, kad jai turi būti skiriama dėmesio teikiant kokybiškas visuomenės sveikatos paslaugas; ragina svarstyti galimybes, kai tinka ir kai įmanoma, gerinti šias paslaugas ES lygmens finansavimu; pabrėžia tinkamos sveikatos politikos valstybėse narėse svarbą;
11. pabrėžia, kad svarbu šalinti kliūtis intelekto sutrikimų turintiems asmenims naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir gauti higienos produktų, taip pat svarbu apsvarstyti galimas priemones siekiant sudaryti jiems tinkamas sąlygas dirbti nuotoliniu būdu;
12. pabrėžia, kad kilus COVID-19 pandemijai išryškėjo dideli kai kurioms visuomenės rizikos grupėms skirtų paramos sistemų trūkumai; pabrėžia, kad prioritetu turėtų būti investavimas siekiant pamažu pereiti nuo institucinės intelekto sutrikimų turinčių asmenų globos prie jiems teikiamų bendruomeninių paslaugų; pabrėžia, kad investiciniai fondai turėtų remti asmeniniams poreikiams pritaikytų paramos paslaugų teikimą, nes daugelis šių paslaugų teikėjų dėl pandemijos ir jos padarinių patyrė didelių nuostolių ir kilo grėsmė, kad jiems gali tekti visam laikui nutraukti veiklą;
13. ragina Komisiją imtis tolesnių veiksmų, kad būtų telkiamos būtinos investicijos ir ištekliai, garantuosiantys tolesnį priežiūros ir paramos paslaugų teikimą, laikantis JT NTK ir Europos socialinių teisių ramsčio principų;
14. ragina Komisiją ir valstybes nares užtikrinti, kad, remiantis per COVID-19 krizę įgyta patirtimi, būtų nustatomi bendri protokolai dėl galimų pavojingų situacijų ateityje ar dėl humanitarinių krizių ir gaivalinių nelaimių, įskaitant būtinų apsaugos priemonių ir informacinės medžiagos suteikimą ir mokymą sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos darbuotojams bei priežiūros institucijoms, visuomet atsižvelgiant į konkrečius neįgalųjų poreikius ir aplinkybes;
15. primygtinai ragina, kad Komisija ir valstybės narės, nustatydamos reagavimo į būsimą krizę priemonės, nuo pat pradžių konsultuotųsi su neįgaliaisiais ir jiems atstovaujančiomis organizacijomis ir įtrauktų juos į šį procesą;
16. ragina Komisiją ir valstybes nares stebėti, ar sveikatos ir socialinės paslaugos yra tvarios ir ar jas galima adaptuoti prie naujų paslaugų teikimo formų; ragina skatinti tikrą socialinę įtrauktį skiriant šioms paslaugoms ES finansavimą, pirmenybę teikiant toms iš jų, kurios teikia galimybę vietoj apgyvendinimo specialiose įstaigose rinktis gyvenimą bendruomenėse; pabrėžia, jog svarbu užtikrinti, kad nebūtų finansinių kliūčių naudotis sveikatos priežiūra;
17. ragina Komisiją parengti visapusišką, didelio užmojo ir ilgalaikę laikotarpio po 2020 m. Europos strategiją dėl negalios, įtraukiant per COVID-19 krizę įgytą patirtį;
18. akcentuoja poreikį laikytis tinkamumo visiems principų, atsižvelgiant į skaitmeninių ir inovacinių technologijų bei taikomųjų programų teikiamas galimybes kuriant išteklius,

prieinamus besimokantiems asmenims, turintiems intelekto sutrikimų, taip pat didinti nuotolinio mokymosi veiklos pasiūlą;

19. primena Komisijai apie dar neišnaudotas skaitmeninių technologijų ir taikomųjų programų teikiamas galimybes skatinti neįgaliuosius gyventi savarankiškai; ragina geriau naudotis šiomis technologijomis ir programomis ateityje, galimų pavojingų situacijų ar humanitarinių krizių ir gaivalinių nelaimių atvejais; pabrėžia, kad svarbu turėti internetu pagal atvirąsias licencijas prieinamų išteklių ir tobulinti mokytojų įgūdžius naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis;
20. ragina valstybes nares teikti psichologinę paramą intelekto sutrikimų turintiems asmenims, kad būtų sumažintas izoliavimo priemonių poveikis jiems;
21. ragina valstybes nares užtikrinti intelekto sutrikimų turinčių asmenų teisę kreiptis į teismą, ypač stengiantis aktyviai nustatyti atvejus, kai teisiškai neveiksnius intelekto sutrikimų turintys asmenys negali ar neturi pakankamai galimybių kreiptis į savo teisėtą globėją siekdami, kad būtų užtikrintos jų teisės;
22. paveda Pirmininkui perduoti šią rezoliuciją Tarybai, Europos Komisijai ir valstybių narių vyriausybėms bei parlamentams.